

WayScience

IX Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

WayScience

IX Міжнародна науково-практична
інтернет-конференція

«Сучасний рух науки»

Редакція Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience»

Матеріали подані в авторській редакції. Редакція журналу не несе відповідальності за зміст тез доповіді та може не поділяти думку автора.

Сучасний рух науки: тези доп. ІХ міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 2-3 грудня 2019 р. – Дніпро, 2019. – Т.3. – 715 с.

ІХ міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Сучасний рух науки» присвячена головній місії Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience» – прокласти шлях розвитку сучасної науки від ідеї до результату.

Тематика конференцій охоплює всі розділи Міжнародного електронного науково-практичного журналу «WayScience», а саме:

- державне управління;
- філософські науки;
- економічні науки;
- історичні науки;
- юридичні науки;
- сільськогосподарські науки;
- географічні науки;
- педагогічні науки;
- психологічні науки;
- соціологічні науки;
- політичні науки;
- інші професійні науки.

АСПЕКТИ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ВИЩОЇ ОСВІТИ У XXI СТ.

Перетятко Л.А.

к.е.н., доцент,

Циклова комісія туризму та економіки

Екологічного коледжу ЛНАУ

Поточні кризові явища призводять до погіршення економічного стану країни, зубожіння населення та, безумовно, негативно позначаються на функціонуванні закладів освіти. Серед можливих наслідків вищезгаданих процесів доцільно акцентувати увагу на закритті провінційних вишів, жорстку оптимізацію мережі шкіл, звільнення викладачів та вчителів, а також на загальну втрату можливостей розвитку сфери. Дехто з високопосадовців та експертів поділяє думку, що скорочення в освіті є закономірними, цілком виправданими та своєчасними. Проте, цей процес має бути керованим, а не хаотичним. Саме через це актуалізується питання запровадження антикризового управління в освіті, зокрема у вищій. Воно має ґрунтуватися на аналізі ситуації, причин, різновидів, діагностиці та наслідків криз.

Зовнішні причини криз пов'язані з впливом зовнішнього середовища на ВНЗ. До них, зокрема, варто віднести:

- геоекономічні, геополітичні;
- зміна внутрішньополітичного клімату;
- недоліки інституційного розвитку;
- погіршення загальної економічної кон'юнктури;
- падіння курсу гривні;
- зростання цін (інфляція);
- низький рівень оплати праці, соціального захисту освітян;

- посилення конкуренції на ринку освітніх послуг.

Серед внутрішніх причин криз вишів можна виділити наступні:

- недоліки у системі управління;
- недоліки організаційної структури, функціональна та структурна неповнота – відсутність інформаційно-аналітичних, маркетингових служб для дослідження стану, перспектив та можливостей просування на глобальний та національний ринки освіти, недостатність ресурсів для досягнення цілей;
- проблеми надання послуг;
- проблеми мотивації викладачів та персоналу;
- наявність фінансових проблем – високі витрати, низький дохід, зниження обсягів державного фінансування.

Система управління вищими навчальними закладами, загалом, здатна впливати на внутрішні причини, тобто усувати їх вплив, покращувати діяльність через локалізацію та ліквідацію чинників проблем, проте вона має обмежені можливості впливу на зовнішні причини кризи, особливо обумовлені глобальними факторами, отже їй залишається лише пристосовуватися до суворих реалій сучасності.

Таким чином, наявність внутрішніх проблем свідчить про неспроможність системи управління виконувати покладені на неї функції щодо забезпечення функціонування та розвитку ВНЗ.

Українські виші під дією зазначених вище зовнішніх та внутрішніх причин знаходяться у стані тактичної і/або стратегічної кризи.

Зокрема, тактична криза (криза поточної діяльності) – це неспроможність (низька спроможність) підтримувати стабільне функціонування організації. Ця криза проявляється як через економічну, так і фінансову складові.

Економічна криза у більшості вишів має ознаки перевиробництва внаслідок дії таких чинників:

- демографічного, що вплинув на зниження кількості осіб, які формують попит на вищу освіту;

- високого рівня конкуренції внаслідок наявності великого числа організацій, що формують пропозицію;

- надлишку потужностей для надання послуг внаслідок утримання приміщень та збереження персоналу, які використовувалися у роки пікового попиту на вищу освіту у середині минулого десятиліття.

Для того, щоб з'ясувати чи знаходиться ВНЗ у стані економічної кризи достатньо відповісти на запитання про середній рівень заповнюваності ліцензії на підготовку фахівців (загальний конкурс, заяв на місце). Якщо цей рівень коливається у межах від 80 до 100 відсотків, то виш, загалом, добре використовує власні потужності щодо надання освітніх послуг. Якщо значення показника знаходиться в межах 60-80%, то наявні можливості використовуються не повною мірою. Значення рівня нижче 60% свідчить про суттєве недовикористання потужностей і кризи перевиробництва.

Фінансова криза вишів відбувається внаслідок падіння їх доходів та зростання витрат, особливо це стосується провінційних закладів.

Зокрема, падіння доходів спричиняться дією таких факторів:

- продовженням дії демографічного скорочення, внаслідок якого до вишів вступить менше студентів, ніж їх закінчить;

- падінням доходів фізичних осіб – замовників платних освітніх послуг, деякі з яких вимушено припинять навчання на контрактній основі;

- перерозподілом держзамовлення на користь столичних та провідних університетів, що позначиться на згортанні державного фінансування провінційних вишів;

- обранням випускниками-бакалаврами перспектив працевлаштування і, внаслідок цього, зменшення чисельності вступників на магістерські програми;

- зростанням відтоку українських абітурієнтів та студентів на навчання до іноземних вишів;

- зниженням доходів від неосновної діяльності внаслідок скорочення попиту на оренду приміщень, іншого майна, тощо.

Для того, щоб визначити чи існує фінансова криза у ВНЗ, варто відповісти на такі контрольні запитання:

- Чи відбувається падіння кількості вступників, зокрема на контрактну форму навчання?
- Чи має борги виш перед контрагентами та у яких розмірах?

Позитивні відповіді на них підтвердять гіпотезу про наявність фінансової кризи у ВНЗ.

Стратегічна криза – це втрата соціально-економічного призначення, нездатність, або низька здатність організації до розвитку. При цьому керівництву важко визначити місце організації в оточуючому середовищі, її мету і завдання на перспективу та шляхи досягнення поставлених цілей. Розвиток, як реалізація якісних змін стану та напрямів діяльності, стає неможливим. Стратегічні кризи виникають внаслідок відсутності стратегії, невірно обраної стратегії, тактичних помилок при реалізації стратегії.

Питання для підтвердження/спростування наявності стратегічної кризи у ВНЗ:

- Чи існує стратегія у вишу?
- Чи вона переглядалася протягом 2018/2019 навчального року?
- Чи розроблено антикризову стратегію закладу?
- Чи існує прозора бізнес-модель діяльності вишу?

При позитивних відповідях на ці запитання можна допустити, що ВНЗ має хороші перспективи розвитку, тоді як негативні відповіді говорять про наявність стратегічної кризи та загрозу руйнації.

За інтенсивністю перебігу процесів, криза поділяється на три стадії:

- латентної загрози, коли відбувається накопичення негативних явищ та тенденцій, проте вони певний час відкрито не проявляються. При цьому їх можна усунути шляхом застосування окремих заходів антикризового управління;

- помірної та відкритої загрози, коли сформовані проблеми набувають постійного характеру і безпосередньо позначаються на результатах діяльності

організації. Для ліквідації наслідків даної стадії необхідно докласти значних зусиль та використати повний комплекс заходів антикризового управління;

- загрози руйнації, коли організація не може далі продовжувати функціонування. Вона потребує допомоги ззовні. Її оздоровлення можливе лише за умови залучення додаткових зовнішніх ресурсів – матеріальних, фінансових, людських.

Зараз практично всі виші України знаходяться на різних стадіях кризи. При цьому орієнтовно дві третини перебувають на стадії латентної загрози, а одна третина – на стадії помірної та відкритої загрози. Окремим вишам загрожує руйнація. Якщо не застосовувати заходи антикризового управління, то за рік частина групи, яка перебуває на стадії помірної та відкритої загрози (орієнтовно 15-20% від загальної чисельності вишів) мігрує у зону загрози руйнації. А частина групи із зони латентної загрози (орієнтовно 25% від загальної сукупності) потрапить до зони помірної та відкритої загрози.

Для забезпечення контрольованості кризових процесів в освіті, зокрема вищій, та розв'язання вищезгаданих проблем, МОНУ разом з експертами на основі всебічного аналізу та обговорення необхідно вирішити такі завдання:

- розробити засади антикризової політики;
- виявити та оцінити системні ризики та загрози функціонування освіти;
- проаналізувати нормативне забезпечення щодо наявних ризиків, зокрема корупційних та кримінальних у сфері освіти;
- здійснити аналіз фінансового стану та господарської діяльності закладів освіти;
- розробити пропозиції та заходи щодо усунення проблем, конфліктів, дії ризиків у сфері освіти;
- контролювати реалізацію антикризової політики в освіті.